

УДК 378.14:355.23

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863.1/29.209320>

Назарій ВЕРБИН,

orcid.org/0000-0002-1977-3471

*кандидат педагогічних наук,
начальник кафедри теорії, методики
та організації фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури
та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) nazariyv@ukr.net*

Вадим ШЕМЧУК,

orcid.org/0000-0001-8873-0443

*кандидат педагогічних наук,
начальник науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Науково-дослідного центру проблем фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури
та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) va.shem@ukr.net*

Юрій МУШТАТОВ,

orcid.org/0000-0002-7831-7345

*старший науковий співробітник науково-дослідного відділу розвитку фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Науково-дослідного центру проблем фізичного виховання,
спеціальної фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) mushtatovu@ukr.net*

Олександр КОРНІЄНКО,

orcid.org/0000-0002-5433-8184

*старший викладач кафедри теорії, методики
та організації фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури
та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) 1968kod8691@ukr.net*

Євген МАЛАХОВ,

orcid.org/0000-0001-7630-5386

*викладач кафедри теорії, методики
та організації фізичної підготовки і спорту
Навчально-наукового інституту фізичної культури
та спортивно-оздоровчих технологій
Національного університету оборони України
імені Івана Черняхівського
(Київ, Україна) jekapich@i.ua*

РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДНО-ЕКСПЕРИМЕНТАЛЬНОЇ ПЕРЕВІРКИ СИСТЕМИ РУКОПАШНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ ОФІЦЕРІВ ЗБРОЙНИХ СИЛ УКРАЇНИ, НАЦІОНАЛЬНОЇ ГВАРДІЇ УКРАЇНИ ТА ВІЙСЬКОВОСЛУЖБОВЦІВ АРМІЇ РОСІЙСЬКОЇ ФЕДЕРАЦІЇ

Важливою сьогодні є підготовка майбутніх офіцерів для Збройних Сил України (ЗСУ) та Національної гвардії України НГУ, адже саме офіцерський «корпус» у системі бойової підготовки військовослужбовців здійснює навчання підлеглого особового складу. Високий рівень сформованості професійних компетентностей у майбутніх офіцерів забезпечує ефективне виконання службово-бойових завдань, особливо тих, які пов'язані із силовим захопленням (ліквідацією) ворога. Головною метою роботи є здійснення порівняльного аналізу бойового потенціалу технічного арсеналу службово-прикладного рукопашного бою майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії Російської Федерації. Визначення бойового потенціалу технічного арсеналу армійського рукопашного бою (АРБ) майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії Російської федерації (РФ) дозволить внести корективи у програми рукопашної підготовки військовослужбовців силових структур України, що забезпечить фізичну і тактичну перевагу під час безпосереднього ведення двобою з ворогом.

У дослідженні здійснено порівняльний аналіз бойового потенціалу технічного арсеналу службово-прикладного рукопашного бою майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ. Встановлено, що рівень технічного арсеналу АРБ знаходиться у допустимих межах (суттєва перевага відсутня). Перевагу під час безпосередньої рукопашної сутички майбутніх офіцерів (військовослужбовців) ЗСУ, НГУ із військовослужбовцем армії РФ можливо здобути лише за рахунок індивідуального високого рівня сформованості навичок АРБ. Крім цього, науково-дослідною групою визначені прогалини у технічному арсеналі, які знижують рівень готовності майбутніх офіцерів (військовослужбовців) ЗСУ, НГУ до рукопашної сутички із супротивником. У керівних документах з організації фізичної підготовки у ЗСУ, НГУ, а також військовослужбовців армії РФ немає таких техніко-тактичних елементів (прийомів, дій): тактичних пересувань у стійці та в положенні лежачи; прийомів самозахисту в положенні лежачи; прийомів визволення від захватів у положенні лежачи; прийомів обеззброєння в положенні лежачи; тактичних комбінацій (зв'язок) у стійці та партері; контрприйомів у стійці й у положенні лежачи.

Ключові слова: бойовий потенціал, військовослужбовці, освітній процес, майбутні офіцери, порівняльний аналіз, професійна підготовка, компетентності, рукопашний бій, техніко-тактичний арсенал.

Nazarii VERBYN,

orcid.org/0000-0002-1977-3471

Ph.D of Pedagogical Sciences,

*Head of the Department of Theory, Methods and Organization of Physical Training and Sports
of the Educational-Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of the National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovsky
(Kyiv, Ukraine) nazariyv@ukr.net*

Vadym SHEMCHUK,

orcid.org/0000-0001-8873-0443

Ph.D of Pedagogical Sciences,

*Head of Research Department of Physical Education Development, Special Physical Training and Sports
of the Research Center of Problems of Physical Education, Special Physical Training and Sports
of the Educational-Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of the National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovsky
(Kyiv, Ukraine) va.shem@ukr.net*

Yurii MUSHTATOV,

orcid.org/0000-0002-7831-7345

*Senior Researcher at the Research Department for the Development of Physical Education,
Special Physical Training and Sports
of the Research Center for Problems of Physical Education, Special Physical Training and Sport
of the Educational-Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of the National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovsky
(Kyiv, Ukraine) mushtatovu@ukr.net*

Oleksandr KORNIYENKO,

orcid.org/0000-0002-5433-8184

*Senior Lecturer of the Department of Theory, Methods and Organization of Physical Training and Sports
of the Educational-Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of the National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovsky
(Kyiv, Ukraine) 1968kod8691@ukr.net*

Yevhen MALAKHOV,

orcid.org/0000-0001-7630-5386

*Lecturer of the Department of Theory, Methods and Organization of Physical Training and Sports
of the Educational-Scientific Institute of Physical Culture and Sports and Health Technologies
of the National Defense University of Ukraine
named after Ivan Chernyakhovsky
(Kyiv, Ukraine) jekamuch@i.ua*

THE RESULTS OF THE EXPERIMENTAL VALIDATION OF THE SYSTEM OF CLOSE COMBAT TRAINING OF THE FUTURE OFFICERS OF THE ARMED FORCES OF UKRAINE, NATIONAL GUARD OF UKRAINE AND SERVICEMEN OF THE ARMY OF THE RUSSIAN FEDERATION

It is important today to train future officers for the Armed Forces of Ukraine (AFU) and the National Guard of Ukraine (NGU), because it is the officer corps in the system of combat training of servicemen that provides training for subordinate personnel. The high level of professional competency formation of future officers ensures the effective performance of combat missions, especially those related to the enemy's force capture (elimination). The main purpose of the work is to carry out a comparative analysis of the combat potential of the technical arsenal of service-applied melee combat of future officers of the AFU, NGU and servicemen of the Army of the Russian Federation. Determining the combat potential of the technical arsenal of army melee combat (AAMC) of future officers of the AFU, the NGU and servicemen of the Russian Federation (RF), will allow to make adjustments in the programs of melee training for military personnel of the military structures, which will provide a superior physical combat.

As a result of the study, a comparative analysis of the combat potential of the technical arsenal of service-applied melee combat of future officers of the AFU, the NGU and servicemen of the Russian Army was made. It is established that the level of the AAMC's technical arsenal is within acceptable limits (there is no significant advantage). The advantage during the direct melee of the future officers (servicemen) of the AFU, the NGU with the military personnel of the Russian Federation can be gained only at the expense of the individual high level of formation of AAMC skills. In addition, the research team identified gaps in the technical arsenal, which reduce the level of readiness of future officers (servicemen) of the AFU, NGU to fight with the enemy. In the guidance documents on the organization of physical training in the AFU, NGU, as well as military personnel of the RF there are no following technical and tactical elements (techniques, actions): tactical movements in the stand and in the lying position; techniques of self-defense in lying position; methods of release from grips in a lying position; methods of disarmament in the supine position; tactical combinations (ties) in the rack and ground; countermeasures in the stand and in the supine position.

Key words: *combat potential, servicemen, educational process, future officers, comparative analysis, training, competences, hand-to-hand combat, technical and tactical arsenal.*

Постановка проблеми. На систему фізичної підготовки військовослужбовців Збройних Сил України та Національної гвардії України здійснюють вплив такі фактори: рівень суспільно-політичного й економічного розвитку країни; розвиток науково-технічного прогресу; зміст і вектор військової доктрини держави, який радикально впливає на концепцію бойової підготовки військовослужбовців; стан наукового обґрунтування фізичної підготовки й ефективність функціонування фізичного виховання у країні.

Слід також зауважити, що найбільш специфічними факторами, які безпосередньо впливають на систему фізичної підготовки військовослужбовців

і майбутніх офіцерів Збройних Сил України (ЗСУ) і Національної гвардії України (НГУ), є: вимоги сучасного загальновійськового бою до фізичного розвитку військовослужбовців; особливості комплектування й організації силових структур; рівень фізичного розвитку призовників; характер і ступінь впливу навчально-бойової (службово-бойової) діяльності на фізичний рівень розвитку військовослужбовців, у т. ч. й курсантів – майбутніх офіцерів ЗСУ та НГУ.

Під час виконання завдань за призначенням важливого значення набуває рівень володіння армійським рукопашним боєм, який відрізняється за своїм техніко-тактичним арсеналом (бойовим

потенціалом) від спортивного розділу, а також від поліцейського напрямку (Максимчук, Забродський, Хацаюк, Гаркавий, Оленченко, 2019: 1).

Доцільно відзначити, що високий рівень володіння армійським рукопашним боєм (АРБ) забезпечує успіх під час ближнього бою над ворогом. Крім цього, досконале володіння техніко-тактичним арсеналом АРБ забезпечує психофізичну перевагу над супротивником за різних умов службово-бойової діяльності військовослужбовців зазначених вище силових структур (Хацаюк, Оленченко, Корольов, Кравченко, 2019: 2), що підкреслює актуальність обраного напрямку дослідження.

Аналітико-статистичні дані підсумків виконання службово-бойових завдань військовослужбовцями ЗСУ та НГУ свідчать про те, що збільшилася кількість випадків травмувань і загибелі особового складу. Значна кількість зазначених випадків трапляється під час застосування заходів фізичного впливу проти злочинців (ворога) за різних умов службово-бойової діяльності, нерідко екстремальної, а це потребує внесення відповідних змін у програми професійної підготовки військовослужбовців і майбутніх офіцерів ЗСУ і НГУ.

Важливою сьогодні є підготовка майбутніх офіцерів для ЗСУ та НГУ, адже саме офіцерський склад у системі бойової підготовки військовослужбовців здійснює навчання підлеглого особового складу у підпорядкованих підрозділах. Високий рівень сформованості професійних компетентностей у майбутніх офіцерів забезпечує ефективне виконання службово-бойових завдань, особливо тих, які пов'язані із силовим захопленням (ліквідацією) ворога (Любич, Кужелович, 2019: 3).

Підготовка, перепідготовка і підвищення кваліфікації осіб офіцерського складу для ЗСУ та НГУ здійснюється відповідно до законодавства України у вищих військових навчальних закладах ЗСУ та НГУ. Сучасний етап реформування вищих військових навчальних закладів освіти ЗСУ та НГУ до стандартів НАТО (Козій, Тарасюк, 2019: 4) передбачає внесення змін до наявних програм рукопашної підготовки майбутніх офіцерів, що забезпечить якісне виконання ними завдань за призначенням.

У свою чергу, визначення бойового потенціалу технічного арсеналу АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії Російської федерації (РФ) дозволить внести корективи у програми рукопашної підготовки військовослужбовців силових структур України, забезпечивши фізичну і тактичну перевагу під час безпосереднього ведення двобою з ворогом.

Дослідження виконано відповідно до зведеного плану НДР і ДКР (РК) Українського інституту науково-технічної і економічної інформації (шифр «Модель-РБ», номер державної реєстрації 0108U007536).

Аналіз досліджень. Питанням розвитку й удосконалення службово-прикладного рукопашного бою майбутніми офіцерами ЗСУ та НГУ (МВС України) присвячені роботи: С. А. Антоненка, Д. В. Бондарева, Н. В. Буреня, О. А. Гаркавого, П. М. Годлевського, Б. А. Максимчука, О. В. Молокова, С. В. Номеровського, В. В. Попадзьіна, О. В. Саратовського та інших учених. У наукових працях зазначених вище авторів розкриваються технічні аспекти формування військово-прикладних навичок рукопашного бою. Однак ці роботи не передбачають висвітлення напрямів розвитку й удосконалення тактичних складників ведення двоборства із супротивником, що потребує додаткових досліджень.

Цікавими, на наш погляд, є навчально-методичні посібники: «Бойова система рукопашного бою підрозділів спеціального призначення» (Любич, Анацький, Пилипець, Турчинов, 2019: 5), «Базові положення та елементи основних видів підготовки за Бойовою армійською системою (БАРС)» (Овчарук, 2016: 6), у яких на високому науково-методичному рівні викладені складники техніки та тактики застосування заходів фізичного впливу (АРБ) військовослужбовцями НГУ та ЗСУ за різних умов службово-бойової діяльності. Однак зазначені видання не знаходяться у правовому полі та потребують відповідних планових робіт із їхньої легалізації відповідно до чинного законодавства.

Під час подальшого моніторингу спеціальної науково-методичної літератури в обраному напрямі дослідження нашу увагу привернули навчально-методичні посібники: «Методика застосування заходів фізичного впливу військовослужбовцями НГУ» (Максимчук, Забродський, Хацаюк, Гаркавий, Оленченко 2019: 1) та «Методика застосування больових прийомів в партері військовослужбовцями внутрішніх військ МВС України» (Хацаюк, 2010: 7). У зазначених навчальних виданнях викладені технічні складники рукопашної підготовки майбутніх офіцерів НГУ. Крім цього, методичні рекомендації в інтерпретації зазначених вище учених дозволяють доповнити зміст технічного арсеналу військовослужбовців ЗСУ і НГУ та можуть бути впроваджені у відповідні інструкції (настанови), які регламентують організацію системи фізичної підготовки (рукопашної підготовки) в силових структурах України.

Незважаючи на значну кількість робіт у обраному нами напрямі дослідження, зазначені вище науково-методичні видання лише частково забезпечують формування навичок АРБ, оскільки не передбачають використання техніко-тактичних елементів досліджуваного єдиноборства в освітньому процесі майбутніх офіцерів за різних змодельованих варіативних умов двоборства із супротивником, що потребує додаткових досліджень і внесення відповідних змін у програми спеціальної фізичної підготовки (рукопашної підготовки) майбутніх офіцерів ЗСУ і НГУ, особливо командного напрямку підготовки.

Моніторинг спеціальної науково-методичної літератури (інтернет-джерел) у напрямі розвитку й удосконалення службово-прикладного рукопашного бою військовослужбовців армії Російської Федерації висвітлений у наукових працях В. Р. Булачека, Г. А. Івахненка, А. А. Кадочникова, С. П. Кіреєва, С. С. Прокопчука, А. Р. Ротенберга, О. І. Тьорла, О. В. Флуда, Н. Г. Цеда, Л. Л. Шаповаленка та інших фахівців. Крім цього, цікавими за своїм бойовим потенціалом є розробки учених: В. П. Суценка, А. В. Ворожейкіна (Суценка, Ворожейкін, 2016: 8), С. М. Ашкіназі (Ашкіназі, 2014: 9) та ін.

Питання системи рукопашної підготовки військовослужбовців ЗСУ (Настанова НСТ-Т 01.035.001-2013 (01), 2014: 10), НГУ (Лещеня, Орленко, Мелешко, Забродський, 2019: 11) та армії РФ (Настанова «НФП-2009», 2009: 12) відображені у відповідних керівних документах, які знаходяться у правовому полі та є обов'язковими для використання у системі професійної підготовки представників силового блоку України та Росії.

Важливим є той факт, що у більшості публікацій бойовий потенціал АРБ розкритий лише у технічному напрямі, а це потребує відповідної модернізації відповідно до вимог сьогодення та наявного бойового досвіду. Зазначене вище актуалізує пошук і впровадження в освітній процес майбутніх офіцерів (військовослужбовців) ЗСУ та НГУ сучасних методик (педагогічних технологій) розвитку й удосконалення ефективного бойового потенціалу, який при безпосередньому фізичному контакті із військово-службовцями РФ («бойовиками» ДНР, ЛНР) створить відповідну техніко-тактичну (психофізичну) перевагу, що забезпечить особисту безпеку й успішне виконання завдань за призначенням військовослужбовцями силових структур і спеціальних служб України.

Мета статті – здійснити порівняльний аналіз бойового потенціалу технічного арсеналу службово-прикладного рукопашного бою майбутніх

офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії Російської Федерації.

Для досягнення мети дослідження планувалося вирішити такі завдання:

- провести аналіз науково-методичної літератури (інтернет-джерел) у напрямі розвитку й удосконалення службово-прикладного рукопашного бою майбутніми офіцерами ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ;

- здійснити моніторинг керівних документів з організації рукопашної підготовки у ЗСУ, НГУ та армії РФ;

- провести порівняльний аналіз бойового потенціалу технічного арсеналу армійського рукопашного бою майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ.

Виклад основного матеріалу. Для досягнення мети та завдань дослідження була створена науково-дослідна група, до якої увійшли фахівці службово-прикладних єдиноборств і провідні учені у галузі педагогіки (фізичного виховання різних груп населення) силових структур і спеціальних служб України: К. В. Ананченко, Н. Б. Вербин, О. Д. Корнієнко, Р. І. Любчич, Є. В. Малахов, О. В. Хацаюк, О. О. Хацаюк, В. А. Шемчук).

Дослідження організовано у два етапи (2019–2020 рр.). На першому етапі (вересень – жовтень 2019 р.) сформовано науково-дослідну групу, проведено аналіз науково-методичної та спеціальної літератури (інтернет-джерел) з обраного напрямку дослідження та відпрацьовано план подальших дій, спрямованих на досягнення мети роботи. На другому етапі дослідження (листопад 2019 – березень 2020 рр.) здійснено порівняльний аналіз бойового потенціалу технічного арсеналу АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ.

Сучасний розвиток озброєння та військової техніки визначає комплексні характеристики взаємодії поняття «людина – озброєння». Водночас на бойовий потенціал військового формування значний вплив здійснюють якісні характеристики офіцерів штабу та командирів різних рівнів, що підкреслює актуальність організації якісного й усестороннього освітнього процесу (процесу формування професійних компетентностей) майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ командного напрямку підготовки. Крім цього, бойовий потенціал АРБ доцільно розглядати як інтеграцію незалежних один від одного різних показників і факторів.

За вищезазначеного підходу відпадає необхідність додаткового розрахунку статичного потенціалу в умовах застосування заходів фізичного впливу під час виконання завдань за призначенням.

Крім цього, слід також зауважити, що бойовий потенціал військовослужбовця є загальним показником характеристик якостей кожного бійця та характеризує його бойові можливості та навички, які проявляються під час різних видів загально-військового бою. Важливим є і те, що бойовий потенціал для кожного військовослужбовця визначається його індивідуальними фізичними та розумовими здібностями і наявним бойовим досвідом.

Надалі відповідно до моніторингу керівних документів з організації рукопашної підготовки в ЗСУ, НГУ та армії РФ членами науково-дослідної групи проведено порівняльний аналіз бойового потенціалу (БП) технічного арсеналу АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ (рис. 1–4). Порівняльний аналіз здійснено за методикою експертної оцінки фахівцями службово-прикладних єдиноборств (n=21) за

5-бальною шкалою оцінювання, де 5 – максимальний бал, 1 – мінімальний.

Слід зауважити, що порівняльний аналіз БП технічного арсеналу АРБ здійснено згідно зі стандартною класифікацією прийомів і дій, включених до програми рукопашної підготовки досліджуваних військовослужбовців (Лещеня, Орленко, Мелешко, Забродський, 2019: 11).

За результатами, викладеними на рис. 1, встановлено що положення приготування до бою у представників ЗСУ, НГУ та армії РФ знаходяться в однакових значеннях, але спостерігається зниження техніки тактичних пересувань у стійці військовослужбовцями ЗСУ, на відміну від представників НГУ та армії РФ, що потребує корекції зазначеної техніки представників ЗСУ. Крім цього, спостерігається перевага у тактичних пересуваннях у положенні лежачи військовослужбовців

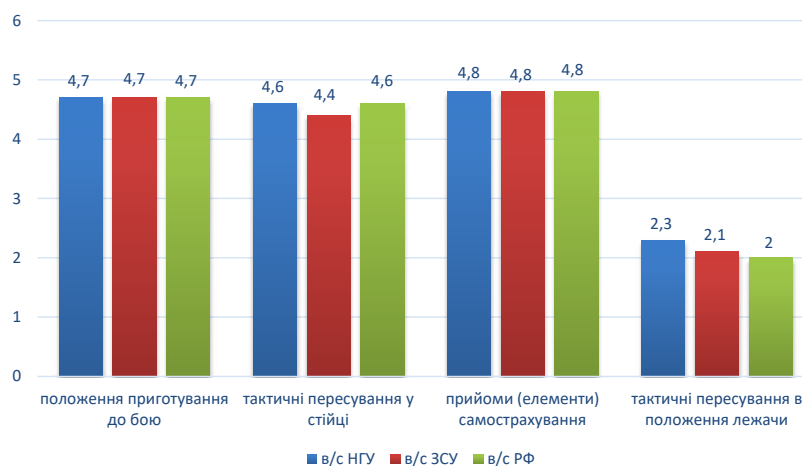

Рис. 1. Порівняльний аналіз БП технічного арсеналу «Підготовчі прийоми та дії» АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ

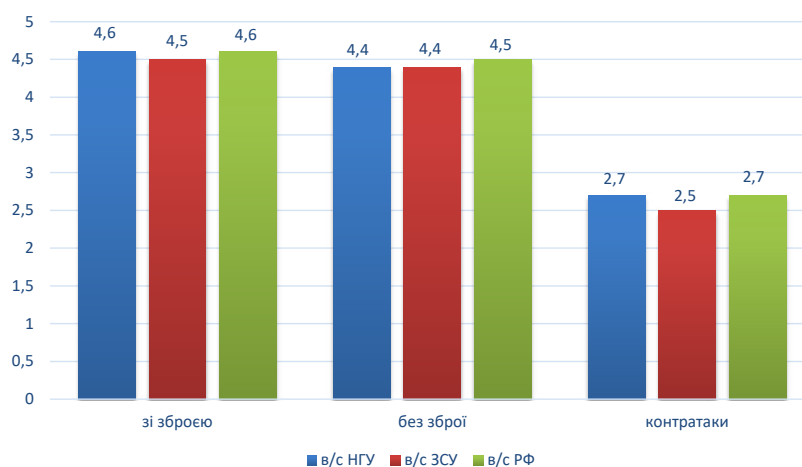

Рис. 2. Порівняльний аналіз БП технічного арсеналу «Прийоми нападу» АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ

НГУ, ЗСУ на відміну від представників армії РФ, але отримані показники експертної оцінки свідчать про недостатній рівень сформованості зазначених професійних компетентностей. Достатньо на високому рівні у представників усіх досліджуваних груп сформовані військово-прикладні навички самострахування.

Як видно з рис. 2, техніка прийомів бою зі зброєю у представників НГУ та армії РФ на 0,1% вища, ніж у представників ЗСУ, що відповідним чином із погляду математичної статистики та практичного застосування прийомів бою не є значною перевагою, але потребує відповідних рішень і доопрацювань у напрямі розширення зазначеного арсеналу. Негативним показником відображені прийоми бою без зброї, у представників армії РФ цей показник на 0,1% вищий, ніж у військовослужбовців ЗСУ та НГУ, що на фоні утоми під час двобою призведе

до поразки зазначених вище військовослужбовців. Зазначений негативізм потребує відповідних переопрацювань наявного технічного і тактичного арсеналу представників ЗСУ та НГУ.

Відповідно до результатів, викладених на рис. 3, занепокоєння викликають технічні дії представників ЗСУ, пов'язанні із прийомами захисту без зброї та прийомами обеззброєння супротивника (при уколах багнетом автомата, при ударах ножом, при погрозі пістолетом), які на 0,1% гірші, на відміну від представників НГУ та армії РФ, що потребує корекції їх програми рукопашної підготовки.

Шляхом порівняльного аналізу бойового потенціалу технічного блоку «Спеціальні прийоми та дії» (рис. 4) АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ встановлено, що загалом рівень коефіцієнта ефективної переваги у досліджуваних знаходиться на однаковому рівні.

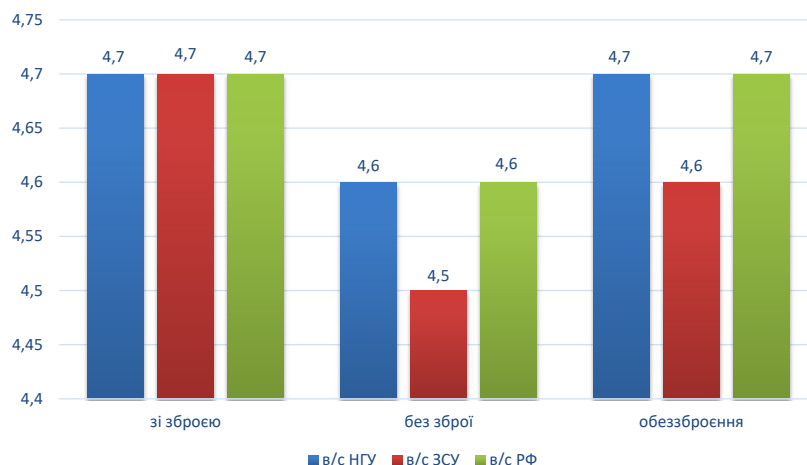

Рис. 3. Порівняльний аналіз БП технічного арсеналу «Прийоми захисту» АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ

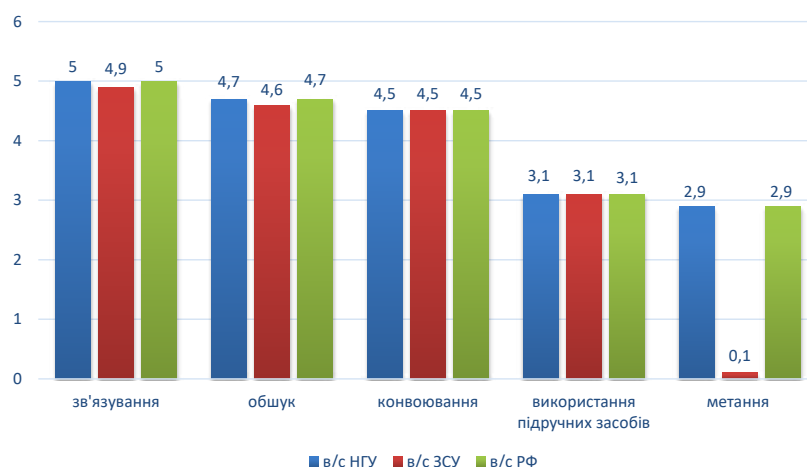

Рис. 4. Порівняльний аналіз БП технічного арсеналу «Спеціальні прийоми та дії» АРБ майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії РФ

Однак викликає занепокоєння відсутність у керівних документах із організації фізичної підготовки у ЗСУ наряду метання ножів, малої піхотної лопатки (іншої металевій зброї), що зменшує ефективність їх бойового потенціалу на відміну від військовослужбовців НГУ та армії РФ. Слід також зауважити, що експертами під час обговорення зазначених вище результатів думки з перевагою в один голос схилилися до того, що військовослужбовцям необхідно уміти метати ніж, малу піхотну лопатку, але лише у крайньому разі.

Крім цього, за результатами (рис. 1–4) проведеного нами порівняльного аналізу об'єкта і предмета дослідження членами науково-дослідної групи визначені тактичні домінанти представників «силового блоку» України та РФ (табл. 1). Слід також зауважити, що у багатьох наукових працях (Г. Д. Василенко, Д. С. Грищенко, С. В. Лещеня, Р. І. Любич, Б. А. Максимчук, О. Н. Мальцев, О. А. Моргунов, О. В. Пристинський, О. В. Хацаюк, А. М. Чух, О. А. Ярещенко та ін.) по тактиці застосування заходів фізичного впливу представниками «силового блоку» України важливе місце займає питання про складні тактико-технічні дії. Іншими словами, питання, яке цілеспрямовано відображає вигідні умови для здобуття переваги над супротивником (враховуючи єдино правильну технічну дію). На жаль, у наукових працях зазначених вище дослідників службово-прикладних єдиноборств не враховуються такі технічні елементи, як зайняття вигідного положення готовності до бою, а також створення вигідного захвату та позбавлення можливості супротивника здійснити свій захват.

Зазначені у табл. 1 види тактичної підготовки до застосування заходів фізичного впливу необхідно враховувати під час побудови тренувального процесу з рукопашної підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ та НГУ. Це дозволить створити техніко-тактичну перевагу під час двоборства із супротивником під час виконання завдань за призначенням.

Таким чином, у тактиці армійського рукопашного бою існують фрагменти класифікації

на рівні створення динамічних ситуацій для проведення основної технічної дії та окремі предметні рекомендації з тактичних дій у різних варіативних умовах рукопашної сутички із противником як у представників ЗСУ, НГУ, так і у військовослужбовців армії Російської Федерації.

Висновки. У дослідженні здійснено порівняльний аналіз бойового потенціалу технічного арсеналу службово-прикладного рукопашного бою майбутніх офіцерів ЗСУ, НГУ та військовослужбовців армії Російської Федерації. Членами науково-дослідної групи встановлено, що рівень технічного арсеналу армійського рукопашного бою знаходиться у допустимих межах (суттєва перевага відсутня). Перевагу під час безпосередньої рукопашної сутички майбутніх офіцерів (військовослужбовців) ЗСУ, НГУ із військовослужбовцем армії РФ можливо здобути лише за рахунок індивідуального високого рівня сформованості навичок армійського рукопашного бою.

Також нами визначені прогалини у технічному арсеналі, які знижують рівень готовності майбутніх офіцерів (військовослужбовців) ЗСУ, НГУ до рукопашної сутички із супротивником. У керівних документах з організації фізичної підготовки у ЗСУ, НГУ, а також військовослужбовців армії РФ немає таких техніко-тактичних елементів (прийомів, дій): тактичних пересувань у стійці та в положенні лежачи; прийомів самозахисту в положенні лежачи; прийомів визволення від захватів у положенні лежачи; прийомів обеззброєння в положенні лежачи; тактичних комбінацій (зв'язок) у стійці та партері; контрприйомів у стійці та у положенні лежачи.

Вважаємо, що змістовий модуль «Рукопашний бій» повинен бути виведений в окрему навчальну дисципліну з підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ та НГУ (командного наряду підготовки), що дозволить підвищити рівень виконання завдань за призначенням. Крім цього, доцільною є розробка методичних рекомендацій по застосуванню

Таблиця 1

**Тактичні елементи армійського рукопашного бою
представників військовослужбовців ЗСУ, НГУ та армії РФ**

Види тактичної підготовки до застосування заходів фізичного впливу

Наступальна	Захисна	Контратакуюча
Придушенням: технікою, тактикою, фізичними якостями, вольовими якостями	Маневруванням: технікою, тактикою, фізичними якостями, позами, навколо місця ведення сутички (місцевості, ділянці та ін.) ведення двобою	Маскуванням: техніки, тактики, фізичних якостей, психічного стану

тактичних комбінацій армійського рукопашного бою військовослужбовцями ЗСУ та НГУ за різних умов службово-бойової діяльності. Важливим також є здійснення постійного моніторингу науково-методичних напрацьвань у напрямі рукопашної підготовки представників «силового блоку» різних країн.

Отже, задання та мета дослідження досягнуті, результати дослідження впроваджені у практику рукопашної підготовки майбутніх офіцерів ЗСУ та НГУ. Перспективи подальших розвідок у цьому напрямі передбачають відпрацювання пропозицій щодо удосконалення системи перевірки військовослужбовців ЗСУ та НГУ з рукопашної підготовки.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Максимчук Б. А., Забродський С. С., Хацаюк О. О., Гаркавий О. А., Оленченко В. В. Методика застосування заходів фізичного впливу військово-службовцями Національної гвардії України : навчально-методичний посібник. Харків : НАНГУ, 2019. 95 с.
2. Хацаюк О. В., Оленченко В. В., Корольов А. І., Кравченко О. В. Формування військово-прикладних навичок рукопашного бою у майбутніх офіцерів Національної гвардії України. *Інноваційна педагогіка*. 2019. № 17. Т. 2. С. 215–226.
3. Любчик Р. І., Кужелович В. І. Використання засобів, методів та форм фізичної підготовки при формуванні професійної компетентності курсантів та військовослужбовців НГУ. *Педагогіка формування творчої особистості у вищій і загальноосвітній школах*. 2019. № 65. Т. 2. С. 70–78.
4. Козій І. В., Тарасюк Т. Г. Стандарти НАТО. URL: <https://rpr.org.ua/-news/standarty-nato-prohres-vprovadzhenia-v-ukraini/>.
5. Любчик Р. І., Анацький Р. В., Пилипець О. В., Турчинов А. В., Забродський С. С. Бойова система рукопашного бою підрозділів спеціального призначення : навчально-методичний посібник. Харків : НАНГУ, 2019. 160 с.
6. Овчарук І. С. Базові положення та елементи основних видів підготовки за Бойовою армійською системою (БарС). Ч. 1 : навчально-методичний посібник. Одеса : Військова академія, 2016. 103 с.
7. Хацаюк О. В. Методика застосування больових прийомів в партері військово-службовцями внутрішніх військ МВС України : навчальний посібник. Харків : АВВМВСУ, 2010. 180 с.
8. Сущенко В. П., Ворожейкин А. В. Показатели, определяющие готовность инструкторов по рукопашному бою силовых структур к педагогической деятельности. *Ученые записки университета имени П. Ф. Лесгафта*. 2016. № 142/12. С. 127–130.
9. Ашкинази С. М. Педагогические условия, правила и факторы эффективного обучения рукопашному бою. *Теория и практика физической культуры*. 2014. С. 14–19.
10. Настанова НСТ-Т 01.035.001-2013 (01) : затв. наказом Ген. Штабу ЗСУ від 11 лютого 2014 р. № 35. *Про затвердження Тимчасової настанови з фізичної підготовки в Збройних Силах України*. 2014. С. 156.
11. Лещеня С. В., Орленко І. П., Мелешко А. О., Забродський С. С. Інструкція з організації фізичної підготовки в Національній гвардії України. Інструкція / за заг. ред. О. Н. Мальцева. Київ, 2014. С. 140.
12. Наставление по физической подготовке в Вооруженных Силах Российской Федерации : утв. приказом Министра обороны РФ від 21 квітня 2009 р. № 200. *НФП-2009*. 2009. С. 140.

REFERENCES

1. Maksymchuk B. A., Zabrodskiy S. S., Khatsaiuk O. O., Harkavyi O. A., Olenchenko V. V. Metodyka zastosuvannya zakhodiv fizychnoho vplyvu viiskovo-sluzhbovtsiamy Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Methods of application of measures of physical influence by servicemen of the National Guard of Ukraine] : navch.-metod. posib. Kharkiv : NANHU, 2019. 95 p. [in Ukrainian].
2. Khatsaiuk O. V., Olenchenko V. V., Korolov A. I., Kravchenko O. V. Formuvannya viikovo-prykladnykh navychok rukopashnogo boiu u maibutnikh ofitseriv Natsionalnoi hvardii Ukrainy [Formation of military-applied skills of hand-to-hand combat in future officers of the National Guard of Ukraine]. *Innovatsiina pedahohika*. 2019. № 17. Т. 2. P. 215–226. [in Ukrainian].
3. Liubchych R. I., Kuzhelovych V. I. Vykorystannia zasobiv, metodiv ta form fizychnoi pidhotovky pry formuvanni profesiinoi kompetentnosti kursantiv ta viiskovosluzhbovtziv NHU [The use of the means, methods and forms of physical training in the formation of professional competence of cadets and servicemen of NGU]. *Pedahohika formuvannia tvorchoi osobystosti u vyshchii i zahalnoosvitnii shkolakh*. 2019. № 65. Т. 2. P. 70–78. [in Ukrainian].
4. Kozii I. V., Tarasiuk T. H. Standarty NATO [NATO standards]. URL: <https://rp-r.org.ua/standarty-nato-prohres-vprovadzhenia-v-ukraini/> [in Ukrainian].
5. Liubchych R. I., Anatskyi R. V., Pylypets O. V., Turchynov A. V., Zabrodskiy S. S. Boiova systema rukopashnogo boiu pidrozdiliv spetsialnogo pryznachennia [Special-purpose melee combat system] : navch.-metod. posib. Kharkiv : NANHU, 2019. 160 p. [in Ukrainian].
6. Ovcharuk I. S. Bazovi polozhennia ta elementy osnovnykh vydiv pidhotovky za Boiovoiu armiiskoiu systemoiu (BARs) [Basic provisions and elements of the main types of training in the Army Combat System (BARS)]. Ch. 1 : navch.-metod. posib. Odessa : Viiskova akademiia, 2016. 103 p. [in Ukrainian].
7. Khatsaiuk O. V. Metodyka zastosuvannia bolovykh pryiomiv v parteri viiskovo-sluzhbovtsiamy vnutrishnikh viisk MVS Ukrainy [Methods of application of painful techniques in the ground floor by servicemen of the Interior Ministry of Internal Affairs of Ukraine] : navch. posib. Kharkiv : AVVMVSU, 2010. 180 p. [in Ukrainian].

8. Sushchenko V. P., Vorozheikyn A. V. Pokazately, opredeliaiushchye hotovnost ynstrukturorov po rukopashnomu boiu sylovukh struktur k pedahohycheskoi deiatelnosti [Indicators that determine the readiness of instructors in hand-to-hand combat of power structures for pedagogical activity]. *Uchenue zapysky unyversyteta ymeny P.F. Leshafta*. 2016. № 142/12. P. 127–130. [in Russian].
9. Ashkynazy S. M. Pedahohycheskye uslovyia, pravyla y faktoru efektyvnoho obucheniia rukopashnomu boiu [Pedagogical conditions, rules and factors of effective training in hand-to-hand combat]. *Teoriia y praktyka fizycheskoi kulturu*. 2014. P. 14–19. [in Russian].
10. Nastanova NST-T 01.035.001-2013 (01) [NST-T Guide 01.035.001-2013 (01)]: zatv. nakazom Hen. Shtabu ZSU vid 11.02.2014 r. № 35. Pro zatverdzhennia Tymchasovoi nastanovy z fizychnoi pidhotovky v Zbroinykh Sylakh Ukrainy. 2014. P. 156. [in Ukrainian].
11. Leshchenia S. V., Orlenko I. P., Meleshko A. O., Zabrodskyi S. S. Instrukttsiia z orhanizatsii fizychnoi pidhotovky v Natsionalnii hvardii Ukrainy [Instruction on the organization of physical training in the National Guard of Ukraine]. *Instruktsiia / za zah. red. O. N. Maltseva*. Kyiv, 2014. P. 140. [in Ukrainian].
12. Nastavlenye po fizycheskoi podhotovke v Vooruzhennukh Sylakh Rossyiskoi Federatsyy [Physical Training Instruction in the Armed Forces of the Russian Federation] : utv. prykazom Mynystra oboronu RF vid 21.04.2009 r. № 200. NFP-2009. 2009. P. 140. [in Russian].